

ÖZGÜN MAKALE

“Alias Grace”,
“Sybil” ve “Üç Ruhlu Kadın”
Üzerine Dissosiyatif
Bir Okuma

A Dissociative Analysis of
“Alias Grace”, “Sybil”, and
“The Three Faces of Eve”¹

NESLİ MERİÇ SANİOĞLU

Öz

Dissosiyatif kimlik bozukluğu (DKB), her bireyde bulunan dissosiyasyon mekanizmasının patolojik seviyeye ulaşmasıdır. Bu noktada DKB, bir kişinin kimliğinin, düşüncelerinin, duygularının ve davranışlarının farklı “kimlik durumları” ya da “alter” adı verilen ayrı parçalar halinde bölünmesiyle karakterize olur. Bu durum, kişinin kendilik algısında, hafızasında, bilinçte ve çevreyle bağlantısında ciddi kopukluklar yaşamasıyla ortaya çıkar. DKB'nin, doğrudan “karakter” ile ilgili olması, karakterin kendi içinde iyi-kötü çatışması barındırması ve travmalarla bağlantılı olması gibi pek çok nedenden dolayı güçlü bir “dramatik” malzeme sunar. Bu nedenle DKB, Hollywood başta olmak

üzere tüm dünyada önemli bir film konusu olarak öne çıkar. Fakat DKB tanılı bireyler, çoğunlukla tehlikeli birer “canavar” olarak tasvir edilir. Bu araştırmada ise anaakım yaklaşımın aksine, gerçek hayat hikayelerinden yola çıkarak farklı temsil biçimlerini esas alan “Alias Grace”, “Sybil” ve “Üç Ruhlu Kadın” yapımları incelenmiştir. DKB fenomenini, klinik gözlemlerle somutlaştıran bu üç yapımdan hareketle oluşturulan psikopatolojik tablolar değerlendirilmiştir. Yapılan analizlerde, söz konusu yapımların hastalığın kurgusal/fantastik dışavurumuna değil, gerçekçi seyrine odaklanan dramatik bir yol haritası çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu, Çoklu Kişilik Bozukluğu, Alias Grace, Sybil, Üç Ruhlu Kadın

Abstract

Dissociative identity disorder (DID) is the condition in which the dissociation mechanism present in every individual reaches a pathological level. At this point, DID is characterised by the division of a person's identity, thoughts, feelings and behaviours into separate parts called different ‘identity states’ or ‘alters’. This situation arises when the individual experiences serious disconnections in their sense of self, memory, consciousness and connection with their environment. DID offers powerful dramatic material for many reasons,

¹ Makale başvuru tarihi: 04.02.2026. Makale kabul tarihi: 09.05.2026.

* Dr. Öğr. Üyesi, Doğu Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Oyunculuk Bölümü, nsanioglu@dogus.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2020-8469

including its direct connection to ‘character,’ the inherent conflict between good and evil within the character, and its association with trauma. For this reason, DID has become a significant film subject worldwide, particularly in Hollywood. However, individuals diagnosed with DID are often portrayed as dangerous ‘monsters’. In contrast to the mainstream approach, this study examines the productions “Alias Grace”, “Sybil”, and “The Three Faces of Eve”, which are based on real-life stories and focus on different forms of representation. Psychopathological profiles were evaluated based on these three constructs, which concretise the DID phenomenon in clinical observation. In analyses based on the semiotic method, it has been concluded that these productions present a dramatic roadmap focusing on the realistic course of the disease rather than its fictional/fantastic expression.

Keywords: Dissociative Identity Disorder, Multiple Personality Disorder, Alias Grace, Sybil, The Three Faces of Eve

Giriş

Dissosiyatif kimlik bozukluğu (DKB), geçmişte “çoklu kişilik bozukluğu” olarak adlandırılmış, ancak bu kavramın abartılı, yanıltıcı çağrışımlar yaratması nedeniyle “dissosiyatif kimlik bozukluğu” olarak güncellenmiş bir psikiyatrik rahatsızlıktır (Öztürk, 2020, s. 212). Dissosiyatif kimlik bozukluğu, patolojik düzeye ulaşmış bir dissosiyasyon biçimidir. Dissosiyasyon, genel anlamda

zihnin bütünlüğünün geçici veya kalıcı biçimde ayrışmasıdır ve iki temel düzeyde ele alınabilir: Sağlıklı ve sağlıksız dissosiyasyon. Sağlıklı dissosiyasyonda, zihinsel süreçlerde yaşanan geçici ayrışma, bireyin bütünlük duygusunu kalıcı olarak bozmaz. Kişi, kısa süreli bir kopuş yaşasa da ardından zihinsel sistem yeniden birleşir ve benlik sürekliliği eksiksiz şekilde devam eder. Örneğin, bir aktörün sahnede rolüne tam anlamıyla odaklanması, açık kalp ameliyatı için doktorun evden çıkarken eşi ile yaptığı ayrılık konuşmasını bastırması ve işine konsantre olması ya da bir sürücünün uzun yolda otomatikleşmiş şekilde araç kullanması bu tür geçici dissosiyasyonlardır. Klinik psikolog ve travma terapisti Alayarian, sağlıklı dissosiyasyonun bireyin zorlayıcı durumlarla başa çıkmak için bilinçli olarak geliştirdiği bir savunma ve uyum mekanizması olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir (Alayarian, 2011, s. 151). Dr. Ülke Fedai’ye göre de dissosiyasyon, anksiyete içeren durumlarda stresi azaltmak amacıyla tüm bireylerin kullandığı uyum sağlayıcı bir başa çıkma mekanizmasıdır (Fedai, 2016, s. 10). Sağlıksız (patolojik) dissosiyasyonda ise ayrışma kalıcı hâle gelir; zihin parçalanmış bir bütünlük gösterir. Benlik, hafıza ve bilinç alanları arasında süreklilik bozular. DKB’de görülen bu durum, özellikle erken dönem ağır travmaların bir savunma mekanizması olarak zihinsel yapıyı bölmesi sonucu ortaya çıkar. Alayarian, sağlıksız dissosiyasyonu, bireyin çevresel etkiler sonucu benliğinin bir kısmını ya da bütünü yitirmesi durumunda, sahte bir benliğin

oluşumuna zemin hazırlayan bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Alayarian, 2011, s. 157). Türkiye’de özellikle DKB alanında çalışmış psikiyatrist Prof. Dr. Vedat Şar, dissosiyasyonu normalde bütünlük gösteren bilinç, bellek, kimlik, duygu, algı, beden algısı, motor kontrol ve davranışta bir ayrışma ya da süreksizlik yaşanması durumu olarak ifade etmektedir. Bu kopukluklar, psikolojik işlevlerin tüm alanlarını etkileyebilir. Dissosiyatif kimlik bozukluğu, bu kopukluğun en kapsamlı biçimlerinden olarak görülmektedir (Şar, 2017, s. 1).

Dissosiyatif kimlik bozukluğu, genellikle çocukluk çağında yaşanan ağır travmaların sonucunda, dünyaya gelen kişinin bir ya da daha fazla kişiye bölünmesi ile ortaya çıkmaktadır (Sinason, 2011, s. 29). Yaşanan bu ağır travmalar, sürekli ve çeşitli, zihinsel ve fiziksel olabilmektedir. Cinsel ve fiziksel istismar, hapsetme, canlı gömülme, sürekli fiziksel/zihinsel işkence gibi durumların yarattığı ağır travmalar, kişinin fiziksel olarak kaçıp kurtulmadığı durumdan, aklını kaçırmamak için, zihinsel olarak kaçmasına sebep olur. Kişi zihnen bölünme gerçekleştirerek kendi bedeninde yeni bir kişilik oluşturur. Bu yaşanan travmanın kendinin değil “o”nun tarafından yaşandığına inanır (Işık, 1996, s. 353).

Yapılan çeşitli araştırmalar ÇKB olgularının % 68-90’ının cinsel istismarla, % 60-82’sinin fiziksel istismarla, % 88-97’sinin cinsel ya da fiziksel istismarla çocukluk döneminde karşılaştıklarını ortaya koymuştur. Ülkemizde bu

konuda yapılan bir çalışmada yaş ortalaması 24 olan bir hasta grubunun çocukluk çağında % 72’sinin cinsel istismara, % 64’ünün fiziksel istismara, % 96’sının ise herhangi bir travmaya uğradıkları belirtilmiştir. ÇKB olan ergenlerin % 73-80 oranında cinsel istismara, % 70-73 oranında fiziksel istismara, % 80-95 oranında fiziksel cinsel istismara uğradıkları bildirilmiştir (Tamam, vd., 1996, s. 47).

Beynin ayrışması ile kişi, kendini korumak için otomatik bir sistem geliştirmiş hale gelir. Psiko-terapist Phil Mollon, DKB’nin travmaya yanıt olarak ortaya çıktığını ve temel dissosiyasyon tepkisinin bir gelişimini temsil ettiğini ifade etmiştir (Sinason, 2011, s. 112). DKB tanısı konan bir çocuğun annesi, “Etiket sizi üzmesin. Zihin harika bir şeydir ve en iyi dostunuz ya da en kötü düşmanınız olabilir. Kızımda DKB geliştiği için minnettarım. Bu onun hayatını kurtardı” (Sinason, 2011, ss. 19-20) sözleriyle, kızının yaşadığı travma karşısında DKB’nin bir yıkım değil, hayatta kalmayı mümkün kılan bir zihinsel savunma sistemi olarak işlev gördüğünü vurgulamaktadır. Öztürk’e göre DKB, erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarına karşı, bireyin farkında olmadan geliştirdiği bir kimliklendirme çabasıdır ve bu süreç, başlangıçta savunma işlevi taşıyarak zamanla psikiyatrik bir hastalık haline gelir (Öztürk, 2018, s. 96).

Dünyaya gelen, diğerlerinin türediği kişi “orijinal kişidir; bölünen kişilikler ise “alter” kişilerdir. Kluff’a göre orijinal kişi “doğumdan hemen

sonra gelişen ve ciddi bir strese vücudun hayatını sürdürmesine yardımcı olmak için ilk yeni kişiliğe bölünen bütünlük”tür (Putnam, 2012, s. 162). Bedenin yönetimini uzun süre elinde tutan kişiliğe “ev sahibi” kişilik denilmekte bazı hastalarda bu orijinal kişi ile aynı, bazılarında ise ayrı olarak görülebilmektedir. Çeşitli alter kişilikler mevcuttur; güçlü kadın kişilik, çocuk kişilikler, düşman kişilikler, zalim kişilikler, intihara eğilimli kişilikler, içsel kendilik yardımcısı, koruyucu ve yardımcı kişilikler, hafıza takipçisi kişilik, karşı cinsten kişilikler, otistik/engelli kişilikler gibi (Putnam, 2012, ss. 153-162).

DKB’de tüm kişilikler zihnin içinde yaşar. Alterler arasında iletişim söz konusu olabilir; bazı alterler birbirlerine karşı amnezik kalabilirken, orijinal kişi tüm alterlerle iletişim kurabilir ya da bir kısmına karşı amnezik olabilir. Orijinal kişi, hastalığının farkında olmaksızın tüm alterlere karşı amnezi yaşayabilir. Orijinal kişi, alterleri kendi zihninin oyunu olarak değil, başkaları olarak görebilir. Hepsi birbiri hakkında yorum yapabilir (Öztürk ve Şar, 2016, s. 1). Kişilikler dışardan görüntü olarak da görülebilirken, zihninin içinden gelen halüsinatif sesler olarak da duyulabilmektedir. Bu sesler orijinal kişi üzerinde etkili olabilir, uzun ve mantıklı cümleler kurabilmektedirler (Yanık, 2024). “Hasta kendisinin içinde bir başka kişinin bulunduğu hissini duyabilir ya da bir alter kişiliği hayali arkadaş olarak algılayabilir” (Şar, 2017, s. 3).

DKB yaşayan bireyler, genellikle çocukluk

döneminde, maruz kaldıkları ağır travmalar ve istismarlar sonucunda bu bozukluğu geliştirmektedir. Yaşamları boyunca, başkalarının davranışları nedeniyle adeta kabus niteliğinde deneyimler yaşamaktadırlar. Şar, İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi’nde yürütülen çalışmalara göre, klinik olarak doğrulanmış olması koşuluyla, genel psikiyatri servisine yatan hastaların yaklaşık %5’inin, genel psikiyatri polikliniğine başvuranların ise %4’ünün DKB hastası olduğunu bildirmektedir (Şar, 1998, s. 14). Rakamlar belirli bir yaygınlığı işaret etse de, dikkat çekici olan, halk tarafından bu hastalarla nadiren karşılaşıldığıdır. Bunun çeşitli nedenleri bulunmakla birlikte, özellikle üzerinde durulması gereken nokta, bireylerin toplum gözünde “korkutucu” olarak algılanabilecekleri kaygısıyla durumlarını gizlemeleridir. DKB’ye sahip kişiler, hem başkaları tarafından uygulanan ağır travmalara maruz kalmakta hem de bu bozukluk nedeniyle yanlış anlaşılmakta ve adeta “canavar” olarak görülmektedir. Bu durum, onların yaşamları boyunca tekrar tekrar haksızlığa uğramalarına yol açmaktadır.

DKB yaşayan bireylerin kendilerini gizlemek zorunda hissetmelerinin başlıca nedenlerinden biri, toplumun bu hastalık hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasıdır. Bu durum, özellikle kapitalist sistemin merkezi olarak kabul edilen Hollywood tarafından üretilen sinema ve dizi filmlerinde, DKB’nin sıklıkla “canavar” veya tehlikeli bir figür olarak tasvir edilmesiyle pekişmekte olduğu bir gerçektir. Bu yapımlar, seyirciyi etkilemek ve

dramatik gerilim yaratmak amacıyla hastalığı korku unsuru olarak kullanmakta, ancak bunun gerçek DKB hastalarının yaşamına yaratabileceği olumsuz etkileri göz ardı etmektedir. Sonuç olarak, bu tür temsiller, hastalığı yaşayan bireylerde stigma, sosyal izolasyon ve kendini saklama davranışı gibi yan etkilere yol açmakta; onların hem psikolojik hem de sosyal açıdan zorluk yaşamalarına neden olmaktadır. Tüm bu yaklaşımlar, elbette ki, biyopolitika ile de doğrudan ilişkilidir. “Sistem/iktidar, bedeni çeşitli kurumsal yapılanma ve uygulamalarla sosyo-e-konomik açıdan kullanışlı” bir mekanizma haline getirmek için uğraşır. Burada politika, kapitalizmin bedenleri kullanabildiği, dizginleyebildiği, kontrol edebildiği, boyun eğdirebildiği ve sömürebildiği belirli bir yol olarak öne çıkar” (Ulusoy, 2024, s. 634).

1996 doğumlu, DKB hastası Chloe Wilkinson, DissosiaDID adlı YouTube kanalını kurarak, kendisini ve benzer deneyimler yaşayan diğer DKB bireylerini görünür kılmayı amaçlamıştır. Kanalında, DKB yaşayanların toplum tarafından anlaşılması ve çoğu zaman kendilerini saklamak zorunda kaldıkları vurgulanmakta; bunun bir “mutantlık” ya da kişilik kusuru olmadığını, yalnızca bir zihinsel sağlık sorunu olduğunu açıklamaktadır. Wilkinson, videolarında bu bozukluğun esas olarak bireylerin kendilerine zarar verdiğini; çevresindekilere yönelik bir tehdit oluşturmadığını ifade ederek, DKB bireylerine karşı duyulan korku ve damgalamanın yersiz olduğunu vurgulamaktadır (Alike, 2020). Bu yaklaşım hem farkındalık yaratmayı hem de DKB

yaşayanların kendilerini kabul etmelerini ve sosyal izolasyonu azaltmayı hedeflemektedir.

Üç DKB hastası, Chloe Wilkinson, Amanda ve Redwoodlar, katıldığı “I spent a day with Multiple Personalities (Dissociative Identity Disorder)” programında popüler kültürde bu hastalığın tasvir edilme biçiminden rahatsızlıklarını açıkça dile getirmektedirler: Redwood, Split filminde üzücü olan şeyin, James McAvoy çalışacak kimse bulamamış olması ve YouTube kanallarından izlemiş olduklarını, korkunç bir durumu temsil etmek için kullanmış olması olarak belirtir. Amanda, Siplit filmi için, onu rahatsız ettiğini belirtir ve ekler “bizler çoğu zaman korkmuş insanlarız. Canavar değiliz. İnsanları yakalamak için yola çıkmıyoruz. Çoğunlukla canavarlardan saklanıyoruz” (Alike, 2020) olarak yorumlar.

Chloe, yaşadığı bir deneyimi şu şekilde aktarır: Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu yaşadığını bir arkadaşına açıklamıştır. Bir gün kendini kötü hissettiğinde arkadaşına “değişebilirim” der; bunun üzerine arkadaşısı endişeyle “bir katil olmayacaksın, değil mi?” diye sorarak ondan uzaklaşır. Chloe, bu tür tepkilerin Split gibi filmler yüzünden ortaya çıktığını ifade eder. Hatta bazı öğretmenlerin, öğrencilere DKB’yi öğretmek amacıyla Split filmi kullandıklarına dair duyular aldıklarını belirtir. Bunun oldukça zararlı bir yaklaşım olduğunu vurgular. Chloe’ye göre, söz konusu filmde bazı doğru unsurlar bulunsa da, bu yapımlar DKB’li bireyleri “süper güçlere sahip canavarlar” olarak göstererek damgalamaya yol açmaktadır. Oysa DKB yaşayan kişiler, toplumun diğer

üyelerinden daha tehlikeli değildir; aksine, çoğu durumda ağır travmaların mağdurlarıdır. Kendilerini kurban olarak nitelendiren Chloe, medyada yer alan bu abartılı ve korku temelli temsillerin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde büyük zarar verdiğini dile getirmektedir (Alike, 2020).

Bu bağlamda değerlendirildiğinde, sinema dizi filmlerinin toplum üzerindeki etkisi yadsınamaz bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Görsel anlatının bilinçaltına doğrudan ulaşabilen yapısı, sinemayı yalnızca bir sanat dalı olmaktan çıkarıp, tıpkı, atom bombasının, atomu parçalamakla kalmayıp, düşünce sistemini de parçalaması gibi (Ulusoy, 2025, s. 74) sinema da bireylerin düşünce biçimlerini, değer yargılarını ve toplumsal algılarını şekillendiren bir araç hâline getirmiştir. Dolayısıyla, özellikle insan psikolojisini, kimlik oluşumunu veya ruhsal hastalıkları konu alan yapımlar söz konusu olduğunda, sinema üreticilerinin etik sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri sorunsalı ortaya çıkmaktadır. Aksi hâlde, estetik ya da ticari kaygılarla üretilen sinema ve dizi filmleri, gerçek yaşamda bireylerin damgalanmasına, yanlış anlaşılmasına ve toplumdan dışlanmasına zemin hazırlayabilmektedir. Bu nedenle sinemanın, etkileyici gücü kadar, taşıdığı sorumluluğun da farkında olunması gereken bir anlatı alanı olduğu savı ortaya çıkmaktadır.

Nitekim, sinemanın ortaya çıkışından günümüze kadar, görsel anlatının bireyler ve toplumlar üzerindeki etkisi tartışmasız bir biçimde güçlü olmuştur. Lumière Kardeşler'in trenin gara girdiği

kısa filmini izleyen seyircilerin, trenin gerçekten üzerlerine geldiği yanılgısına kapılması, sinemanın algı üzerindeki büyüleyici gücünün erken bir örneğidir. Bu etki, zamanla yalnızca bir görsel şaşkınlıktan öteye geçerek ideolojik, politik ve duygusal alanlarda da belirleyici bir araç haline gelmiştir. Örneğin, Üçüncü Dünya Sineması döneminde "Kızgın Fırınların Saati" gibi filmler, halkı politik bilince davet eden direniş araçları olarak işlev görmüş; Nazi Almanyasında ise Leni Riefenstahl'ın propaganda filmleri, sinemanın kitleleri yönlendirme potansiyelini açık biçimde ortaya koymuştur. Günümüzde ise Split gibi popüler yapımlar, Dissoziyatif Kimlik Bozukluğu gibi psikiyatrik olguları sansasyonel bir biçimde temsil ederek izleyicinin algısını biçimlendirmeye devam etmektedir. Tüm bu örnekler, sinemanın yalnızca bir sanat formu değil, aynı zamanda toplumsal inançları, korkuları ve önyargıları şekillendiren güçlü bir temsil aracı olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada ise DKB özelinde, gerçek hayat hikayelerinden hareketle hazırlanmış olan Alias Grace, Sybil ve Üç Ruhlu Kadın adlı eserler ele alınmaktadır. Hem DKB'nin hem de DKB tanılı bireyin temsil olanaklarını, Hollywood efsanelerinden değil, klinik gözlemlerden yola çıkarak oluşturmaya yönelik hareket eden bu yapımların teknik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Diğer taraftan özellikle disiplinlerarasılık bağlamında, psikoloji ve sinema ilişkisinde hazırlanmış çok sayıda araştırma bulunmakta; bunların

belirli bir kısmı da kimlik bozukluğu grubu rahatsızlıklara ait olmakla birlikte, doğrudan dissosiyatif kimlik bozukluğuna odaklanan çalışmalar yok denecek kadar azdır. DKB-sinema/dizi film ilişkisinde, doğrudan gerçek hayat hikayelerinden hareketle yapılmış bir araştırma ise bulunmamaktadır. Bu araştırma ile literatüre küçük de olsa bir katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Gerçek Hikayelerden Yola Çıkan

Sinema ve Dizi Film İncelemeleri: Alias Grace

Alias Grace dizisi, 1996'da Margaret Atwood'un yazdığı *Alias Grace* romanından uyarlanmıştır. Sarah Polley'in kaleme aldığı dizi, Mary Harron tarafından yönetilmiştir. 2017 yılına ait dizi, Netflix platformunda izlenebilmektedir (2025, Eylül). Olaylar gerçek hayat hikayesine dayanmaktadır.

Toronto'da bir ev sahibi olan Thomas Kinnear ve kahyası Nancy Montgomery öldürülmüştür. İşlenen cinayette Alias Grace 30 yıl hapis cezası almış ve suç ortağı James Mcdermott asılmıştır. Grace, 15 yılını hapiste ve akıl hastanesinde geçirmiştir. Grace'in suçluluğuna karar vermek adına, akıl sağlığının yerinde olup olmadığının raporlaması için Simon Jordan adında bir psikiyatrist getirilir ve Grace seanslarda ona hayatını anlatmaya başlar. Cinayetin işlendiği dönem ile ilgili hiçbir şey hatırlamıyordur. Psikiyatrist, Grace'in muhteşem zekaya sahip bir yalancı mı yoksa gerçekten hasta mı olduğunu anlamaya çalışacaktır.

Grace, İrlanda'da yaşayan Protestan bir köylü ailesinin çocuğudur. 1843 yılında, Protestan ileri gelenlerinin öldürülmeye başlanması ile korku başlar ve savaştan kaçmak için Kanada'ya göç ederler. Kötü koşullardaki gemi yolculuğu sırasında annesini de kaybeder. Grace'in kendinden küçük dört kardeşine baktığı, sarhoş babası tarafından sürekli dayak yediği ve cinsel istismara uğradığı görülmektedir. Toronto'da bir eve hizmetçi olarak yollanır ve Mary Whitney ile çok yakın arkadaş olurlar. Grace'in suskunluğu ve mutsuzluğuna karşın, Mary onun tam tersi enerjik ve yaşam dolu görülmektedir. Mary, evin büyük oğlu tarafından kandırılarak hamile bırakılır ve kovulur. Mary'nin hayat enerjisinden eser kalmaz. Bebeği aldirmek için Grace ile yasa dışı çalışan bir doktora giderler. Mary, kötüleşse de doktor ilgilenmez ve ikisini de dışarı atar. Ertesi sabah Grace, Mary'i yatağında kanlar içinde ölü bulur. Grace, Mary'nin "izin ver gireyim" diyen sesini duyar ve bayılır. Günlerce baygın kaldıktan sonra bir anda uyanıp "Grace nerede, ne oldu" ona diye bağırma başlar. Grace'in kendisi olduğunu söyleseler de bunu anlayamaz. Kendine geldikten sonra çalışmaya devam eder. Evin büyük oğlunun geceleri onun odasına girmeye çalıştığı görülür. Grace, çiftlikten ayrılır ve Thomas Kinnear'ın çiftliğine hizmetçi olarak çalışmaya gider. Nancy Montgomery çiftliğin kahyasıdır. Fakat hanımı gibi davranmaktadır. Zamanla evin bekar beyi Kinnear ile ilişkisi olduğu anlaşılır. Arkadaşı Mary aynı durumda kaldığı için ölmüşken Nancy çok mutlu yaşamaktadır. Bu andan

sonra, Grace'in anlatımı ve diğer çalışan, suç ortağı James Mcdermott'un ifadesi iç içe verilmektedir. Mcdermot, Grace'in Nancy'i öldürmesi için kendini kışkırtmış olduğunu, onları öldürüp paraları ile kaçırmaları için teşvik ettiğini söyler ve asılır. Grace ise bu zamanlar hakkında hiçbir şey hatırlamadığını belirtir. Suçlu Mcdermott'tur. Fakat Grace ve Mcdermott Amerika'ya kaçarlarken Grace'in Nancy'nin kıyafetini giydiği görülmektedir.

Heyet, doktoru rapor yazması için sıkıştırılmakta fakat doktor karar verememektedir. O dönemde dikkatleri çeken bir yöntem olan hipnozun kullanılmasını tavsiye ederler. Hipnoz uzmanı Jerome Depond gelir ve tüm heyet karşısında Grace'i hipnoz eder. Grace'in duruşu ve sesi değişmiştir, konuşmaya başlarlar. Grace tüm cinayeti itiraf eder. Herkes şoktadır ve artık suçlu olduğu kanıtlanmıştır. Fakat tam bu an Grace, kendinin Grace olmadığını, Mary olduğunu bunu kendisinin yaptığını ve Grace'in bunlardan haberi olmadığını anlatır. Bu noktada Grace'in bölündüğü ve bir alter karakter olarak Mary'i oluşturduğunu anlarız. Cinayeti Mary işlemiştir, Grace duruma amneziktir. Suçlu, Grace'in bedenini kullanan Mary'dir. Ama dönemde bu hastalıkla ilgili bir bilgi bulunmadığı görülmektedir. Grace, daha uzun süre hapis yattıktan sonra affedilir.

İnceleme

Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu (DKB), tarihsel olarak çok eski dönemlere kadar uzanmaktadır. 1800'lü yıllara kadar bu durum, sıklıkla

“şeytani etkiler” veya kişinin kötü ruhlar tarafından ele geçirilmesi şeklinde yorumlanmış; ancak XIX. yüzyılda modern psikiyatri disiplininin gelişmesiyle birlikte, uzmanlar tarafından bir psikiyatrik hastalık olarak tanınmaya başlanmıştır. DKB uzmanı Morton Prince, hipnoz kullanarak alter kişileri incelemiş ve diğer psikiyatriklere yol gösterici olmuştur. DKB ile savaşmada hipnoz önemli bir araç haline gelmiştir (Tamam, vd., 1996, s. 46). Bu film, bir gurup tarafından inanılan “bedenin ele geçirilmesi” bakış açısı için, 1800'ler öncesine bir örnek teşkil etmektedir. Aynı zamanda hipnoza olan ilginin de arttığı dönem örneği olarak görülebilmektedir. Filmde hipnoz aracılığıyla alter kişiyle kurulan iletişim de gerçekçi bir şekilde verilmektedir. DKB hastalarının yaşadıkları ağır travmatik durumdan sonra bu hastalığa yakalandıkları, bu travmanın ensest ilişkilerden de kaynaklandığı bilinmektedir (Soner ve Aykut, 2017, s. 138). Bu noktada, Grace'in de babasının istismarı sonucu bu rahatsızlığa yakalanması durumu gerçekçi görünmektedir. DKB hastalarının alter kişileri kendi zevklerine göre kıyafet tercih etmektedir (Putnam, 2012, ss. 106-109); bu noktada da Grace'in alter değişimi sonrası Nancy'nin kıyafetini giymesi gerçekçidir. Her alterin kendine ait bir sesi vardır. Bu durumda Mary alteri ortaya çıktığında sesinin değişmesi de gerçekçi olarak verilmektedir. Ayrıca alterler arası amnezi görülebilen bir durumdur (Godvin, vd., 1990, s. 95). Prof. Dr. Erdinç Öztürk, “Alter kişilikler, host kişiliği etkisiz hale getirerek etkileyebilir veya onunla yer değiştirebilir. Hatta psikoterapi-

lerde ruh sağlığı uzmanları bile özellikle başlangıç aşamasında host-alter kişilik ayrımını zor yapabilmektedir” (Öztürk, 2018, s. 33) şeklinde belirtmektedir. Dolayısı ile Grace’in yerini Mary’nin alması ile Grace’in Mary’nin eylemleri hakkında hiçbir şey hatırlamaması ve cinayeti işlediğini bilmemesi, insanların ikisini birbirinden ayıramaması, gerçekçi bir durumdur. Mary, Grace’den bağımsız, istediği gibi onun bilgisi dışında hareket etmektedir. Mary’nin Grace’i farkında ama Grace’in Mary’i farkında olmadan yaşamaları, görülebilen bir durumdur. Alterler ve orijinal kişi arasında farklı iletişim yolları gözlenebilmektedir (Fedai, 2016, s. 27). Bir alterin orijinal kişiliği ele geçirip cinayet işletebilecek kadar bedenine ve zihnine hâkim olması, orijinal kişiliği istediği gibi kullanması da uzmanların belirttikleri ışığında doğru kabul edilmektedir. Mary’nin cinayet işlemesi ve Grace’in durumun farkında olmaması da gerçekçi bir bakış açısı olarak dizide yer almaktadır. “İçteki bu varlık, kişiyi etkisi altına alarak psikolojik ve davranışsal süreçler başlatabilir, onu yöneterek kontrolü geçici olarak ele geçirebilir” (Öztürk, 2020, s. 216).

Unutulmamalıdır ki, bu vakada katil alter örneği görülse de her DKB hastasında katil alter olacak diye bir gerçeklik yoktur. Filmlerde DKB’nin bu yönünün sıkça kullanılması, mistik duruşu, gizemi ve korkuyu arttırarak ilgi çektiği için yönetmenler tarafından tercih edilmektedir.

Gerçek Hayat Hikayesinden

Yol Alan Mini Dizi: Sybil (1967)

Sybil, 1976 yılına ait, ABD yapımı bir mini dizidir. Başrolünü Sally Field canlandırmakta, *Sybil* adlı bir DKB hastasını oynamaktadır. 1973 yılında yayımlanan, Flora Rheta Schreiber’in yazdığı Sybil adlı romandan uyarlanmıştır. Gerçek adı Shirley Ardell Mason olan, kim olduğu anlaşılmasın diye Sybil adı verilen bir hastanın gerçek hayat hikayesi üzerine yazılmış ve film de ona uygun uyarlanmıştır. Filmde de tedavi süreci izlenilmektedir. Filmin yönetmenliğini Daniel Petrie gerçekleştirmiştir.

Sybil, öğretmendir ve bir parkta çocuklara resim yaptırıyorlardır. Oyun parkından gelen salıncağın gıcırta sesi ile tetiklenir ve gözünün önüne asılan bir çocuk görüntüsü gelir. Koşmaya başlar, kendini su havuzunun içinde bulur ve izin alıp eve gider. Apartmanına piyano gelmiştir ve piyano sesi Sybil’in kötüye gitmesine sebep olur, eve zor girer. Kapıda iki kişinin konuşmasını duyarız fakat kamera içeri girdiğinde Sybil yalnızdır. Piyano çalmaya devam ettikçe Sybil kötüleşir, yatağa uzanır, konuşma sesleri duyarız. Ve birden ayağa kalkıp camı kırar. Arkasına döndüğünde ev darmadağınaktır ve bileğini kesmiştir. Hastaneye gidelim diye bir ses duyarız. Kamerada, hastanede çocuk gibi konuşan Sybil’i görürüz. Psikiyatrist Wilbur, “çocuk gibi konuşmak hoş mu Bayan Sybil?”, diye adını söyleyince Sybil kendine gelir. Muayene sırasında Sybil, gözlüğünü bir takıp bir çıkartır. Cevap verme-

diği sorulara, aradan bir saat geçtikten sonra birden yanıt verir. O arada bir sürü test yapılmıştır. Doktor, Sybil'e "Ne zamandır buradasın?" diye sorar ve Sybil bilemez. Yapılan testleri hatırlayamaz. Muayenede anlarız ki, Sybil, zaman kayıpları yaşamakta, farklı yaşlarda hissetmekte ve bir anda kendini gitmeyi düşünmediği yerlerde bulmakta, üzerinde hatırladığından farklı giysiler giymiş bulmaktadır. Bunları küçüklüğünden beri sürekli yaşadığını anlarız. Wilbur, tekrar gelip kendisini görmesini ister.

Sybil'i yatakta uyumaya çalışırken görürüz, kafasının içinden sesler gelmektedir. Kamera, aynı parktaki su havuzundan açılır. Sybil içindedir ve işten kovulur. Sabaha karşı 3'te Vicky adında bir kız, doktor Wilbur'ü arayıp Sybil'in otelde pencereden atlamak üzere olduğunu söyler. Wilbur, otele gelir; kapıyı açtığına Sybil gerçekten atlamak üzeredir. "Sybil" diye seslenince kendine gelir ve pencereden uzaklaşır. Wilbur, "Vicky nerede?" diye sorar, Sybil tanımadığını söyler. Sybil, bir anda çocuklaşır ve korktuğunu söylemeye başlar. Küçük bir çocuk gibi konuşmaya devam ederek "anne beni oraya götürme lütfen" diye yalvarır. Sybil'in çocukluğuna gideriz; 4 yaşlarındadır. Onu zorla bağlayıp sedyeye yatırarak bademcik ameliyatı yaparlar. Sybil'i görürüz, psikiyatriste "onu öldürecekler" der. Doktor, neden kendinden üçüncü kişi olarak bahsediyorsun diye sorar. Sybil, "çünkü o Sybil" diye cevap verir. Adının Peggy olduğunu ve 9 yaşında olduğunu söyler.

Wilbur'ün bir meslektaşı ile konuştuğunu görürüz. Sybil'in dissosiyatif kimlik bozukluğu

olduğunu anlatmaktadır. Psikanaliz yaparak tedavi edeceğini söyler.

Sybil, bir gün yolda yürürken bir faytoncu ona seslenir. Sybil başta onu tanımaz ama sonra komşusu olduğunu anlar. Adam ona, onu gördüğünü, bebeklerle oynadığını, resim yaptığını söyler. Sybil yıllardır resim yapmadığını söyler. Adam onu gezdirmek ister ve elini uzatır. Sybil eline dokunacak diye korkar ve fena olur. Hemen sonra bölünme yaşanır; bir alter gelir, adamın elini tutup faytona biner. Gözlüğünü çıkarır ve Fransızca konuşmaya başlar. Paris'te büyüdüğünü söyler.

Sybil ve Wilbur terapilere başlarlar. Wilbur'ün muayenehanesine gideriz. Sybil, bu sefer 13 yaşındaki Vicky'dir. Vicky, psikiyatrist ile Sybil ve Peggy hakkında konuşur. Ellerden korktuklarını söyler. Vicky, Sybil'in onları bilmediğini söyler. Wilbur'ün de ona söylememesi gerektiğini, Sybil'in bunu kaldıramayacağını belirtir. Wilbur, Sybil'in bademcik ameliyatında Peggy'nin de canının yandığını söyler ve Vicky'e, "Seninki de yandı mı?" diye sorar. Vicky, "evet" diye yanıt verir. "O zaman siz aynı kişiliğin farklı yönleri olabilir misiniz?" diye sorar. Vicky "bu imkânsız" der. Wilbur, "hayır imkânsız değil, böyle olabilir" diye anlatır. Vicky, "hayır" der. Vicky, Wilbur'a "sevgi nedir hepimiz bilmek istiyoruz", diye sorar. Wilbur, "hepiniz kimsiniz?" der. Vicky, "Sybil ile yaşayan herkes" diye yanıtlar. "Sen herkesi görebiliyor musun?" diye sorar, o da "evet" der. "Onlar olmadan daha mutluyduk, onlar gelince kötü oldu, mesela Marcia, Sybil'i bir gün öldürecek" diye

konusur. Wilbur, terapilere devam eder ve Marci-a'nın ölmek istediğini öğrenir. Bu kişiliklerin neden ayrıldığını, işkenceyi kimin yaptığını ve işkencecinin kim olduğunu bilmek istediğini söyler.

Komşusu olan adam Richard, Sybil'i müzik dinlemeye çağırır. Vanessa, piyano çalmayı seven bir alteridir, müzik dinlemeye o gider. Çok eğlenirken birdenbire şemsiyeleri gören Vanessa (Sybil) transa girer ve başka bir alter gelir. Çok korkar ve kaçar, canının yandığını tekrar eder. Bir tuvalete girer, Richard arkasından gelir ve içeriye Sybil diye seslenir. Sybil adını duyunca kendine gelir. Tuvaletten çıkar ve eve gider. Ayrılırken Richard'a çok soğuk davranır. Giderkenki haliyle alakası kalmamıştır; Richard şaşırıp kalır.

Wilbur ile yine bir terapi seansına şahit oluruz. Vanessa ile konuşurken bir alter daha olduğunu ve erkek bir çocuk olduğunu öğrenir. Peggy gelir, resimler çizer ve havlulardan çengellerden korktuğunu söyler. Sybil gelir ve "bu resim annemin kim çizdi?" diye sorunca, Wilbur artık ona DKB hastası olduğunu anlatmak zorunda kalır ama Sybil kabul etmez. Wilbur ona ses kayıtlarını dinlettikten sonra kabul etmek zorunda kalır. Kayıtlarda konuştuğu bir anı duyar ve "bu benim annem" diye bağırır, çok korkar ve bir köşeye kaçıp parmağını emmeye başlar. Wilbur, Sybil bebekliğine döndüğü ve algısı da bebekleştiği için onu uzun süre geri getiremez.

Terapiler devam eder. Noel'in gelmesine yakın diğer alterler de ortaya çıkmaya başlar ve Vicky Wilbur'e konuşmaya gelir. Diğerlerini kontrol edeme-

meye başladığını söyler. Wilbur, Vicky'yi hipnotize eder. Vicky'nin 5 yaşındaki haline, evine gideriz ve annesinin ona çok kötü davrandığına şahit oluruz. Onu merdivenlerden yuvarladığını, kapıyla ona vurduğunu, tekmelediğini ve dövdüğünü görürüz. Havlu ile gözlerini ve ellerini bağladıktan sonra onu bir çengele asar, sonra bir kutuya kapatır ve bunları yaparken ona korkunç dini hikayeler anlatır. Annesi bu işkenceleri sürekli tekrar eder. Sybil'i kutudan her seferinde babası çıkartır ve annesinin söylediklerine inandığı için hak ettiğini düşünür. Wilbur, Sybil'i günümüze getirir.

Bir terapide Sybil, Wilbur'e yalan söylediğini, çoklu kişiliği olmadığını söyler. Wilbur, derindeki tehlikeli yerlere indikçe, bütün alter kişilerin birleşip, ona karşı gelmek için kendilerinin Sybil olduğunu düşünmesini istediğini tahmin etmektedir.

Dr. Wilbur, Sybil'in kasabasına gidip oranın doktoru ile konuşur ve Sybil'in küçükken olduğu tedavilerin listesini ister. Omuz yırtılması, gırtlak parçalanması, ocakta el yanması, burun kırılması, vajina bölgesinde ağır hasar gibi korkunç şeyler yaşamış olduğunu görür. Wilbur, Sybil'in küçüklük evine gider ve orayı araştırır. Kapatıldığı sandığı bulur ve yanına alıp Sybil'e yaşadıklarını inkâr etmemesini, onları yaşadığına dair kanıt bulduğunu söyler.

Terapiye devam ederler. Wilbur Sybil'i bir nehir kenarına götürür ve resim yapmasını ister. Resim yaparken fenalaşır ve Peggy gelir. Olanları Wilbur'e

anlatır. Annesi herkes gittikten sonra Sybil'i bağlayıp işkence ediyordur. Yaptığı tüm korkunç işkenceyi detayları ile anlatır. Sybil gelmiştir ve artık her şeyi hatırlıyordu. Wilbur, Sybil'i hipnoz eder ve Sybil'i 17 alter kişisiyle de tanıştırır ve sonunda hepsi bütünleşir. Wilbur, Sybil'i iyileştirmek için 11 yıl süren bir tedavi uygulamıştır.

İnceleme

Travmalar, herhangi basit bir sesin, görününün ya da kokunun tetikleme ile hatırlanabilmektedir (Sinason, 2011, s. 97). Dolayısı ile Sybil'in salıncağın zincir sesinden veya piyano sesinden etkilenecek bir şeyler hatırlaması gerçekçidir. Sybil'in zaman kavramının boşluklar ile ilerlediği görülmektedir. DKB hastaları, alter değişimlerinde amnezik durumdalarsa alterin bedene ait olduğu sürecin nasıl geçtiği hakkında bilgi sahibi değillerdir (Putnam, 2012, ss. 106-109). Bu sebepten bir kişi ile randevu yaşayan alter, o gece hakkında bilgi sahibi iken, orijinal kişi o kişiyi tanımıyor olabilmektedir. Dolayısı ile orijinal kişiyi tanıdığını zanneden insanlar, dün yemek yediği ama bugün selam vermeyen bir kişi ile karşılaşabilirler. Sybil'in de Faytoncu ile yaşadığı örnek, bu açıdan gerçekçidir. Bir alter, orijinal kişiliğin yerine geçtiği zaman, canı ne isterse onu yiyebilir, içebilir ve istediği yere gidebilir. Orijinal kişi bu altere amnezik ise bunların hiçbirini hatırlayamaz; dolayısı ile dizide bu durum da gerçekçi işlenmiştir. Sybil'in her alterinin farklı sesler ile konuştuğu, çocuk alterinin de çocuk sesi çıkarttığı görülmek-

tedir. DKB hastalarında bu rastlanan bir durumdur (Goodwin, vd., 1990, s. 95). DKB'de kafanın içinden sesler duyulabilmektedir. Bu sesler orijinal kişiye yaptırmak istediklerini de yaptırabilmektedirler (Putnam, 2012, ss. 104-105), filmin bu kısmı da gerçekçi işlenmiştir. Vicky alterinin terapisti araması ve yardım istemesi de DKB hastalarında görülebilen bir durumdur. Bu tarz alterler orijinal kişiyi korumak için sistemde yer almaktadırlar. Orijinal kişi tehlike- deyse güvendiği birine (burada terapist) haber verebilmektedirler (Putnam, 2012, ss. 155-156).

Sybil'in alter kişilerinden 9 yaşındaki Peggy'nin Sybil'den "o" diye bahsettiğini duyarız. Alter kişilikler kendilerini orijinal kişiden bağımsız insanlar olarak görebilmektedir. Bu açıdan da dizinin gerçekçi işlendiği görülmektedir (Putnam, 2012, s. 147). Psikiyatrist Morton Prince'in vakası Christine L. Beauchamp (1898) ile gerçekleştirdiği bir seansta, Beauchamp'ın alter kişisi de Beauchamp'tan "o" diye bahsettiği görülmektedir. Prince ikisinin de kollarının ve bacaklarının aynı olduğunu söylemesine karşın, Alter, kolların ve bacakların onları aynı kişi yapmadığı cevabını vermiştir (Prince, 1908, s. 562).

Dizide Wilbur, bir meslektaşıyla yaptığı konuşmada Sybil'in dissosiyatif kimlik bozukluğuna sahip olduğunu ve psikanaliz yöntemiyle onu iyileştirmeyi planladığını söylediği sahne, diğer dizi ve filmlerden farklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sahnede meslektaşı, terapistini memnun etmeye çalışan hastaların yeni alterler yaratma eğiliminde olabileceğini belirterek onu uyarır; Wilbur'e, Sybil'e bir

anne gibi yaklaşmaması ve onu küçük bir kız çocuğu olarak görmemesi gerektiğini, çünkü hastanın sevgiyi hissettiğinde terapistine kendini sevdirmek için daha fazla bölünme riski taşıdığını hatırlatır. Psikiyatrist Frank W. Putnam, *Çoklu Kişilik Bozukluğu* adlı kitabında, terapistini memnun etmeye çalışan hastaların yeni alterler oluşturma eğilimi gösterebileceğine dikkat çekmiş ve uyarmıştır. Dizinin bu yönüyle de gerçekçi bakış açısına sahip olduğu görülmektedir.

Sybil'in alterlerinden birinin Fransızca konuştuğunu ve bir alterinin ise resimde yetenekli olduğunu görmekteyiz ama Sybil yıllardır resim yapmamıştır ve Fransızca da bilmiyordur. Bu da görülebilen bir durumdur. DKB hastalığında her alterin kendine ait yetenekleri ve özellikleri mevcut olabilmektedir. Bir alter, diğerine geçtiği ya da orijinal kişiye geçtiği zaman bu yeteneklerin hepsini untabilmektedir (Putnam, 2012, s. 117). Sybil'in Fransızca konuşmazken alter kişinin konuşması gibi durumlar da gerçekçi olarak ele alınmıştır. Alter kişiler, dizideki gibi tetiklenerek ya da kendiliğinden ortaya çıkabilmektedir (Tamam, vd., 1996, s. 50). Sybil tetiklenerek ya da tetiklenmeden de alter değişimi yaşamaktadır. Bu kısım da gerçekçi işlenmiştir.

Alter kişilikler farklı insanlar değil (Sürü, 2025, s. 16) ya da insanın zihin parçaları değil, zihnin farklı örgütlenen biçimi olarak görülmelidir. Sayıları da bu sebeple çok olabilmektedir (Şar, 1998, s. 14). Dolayısı ile dizide de Sybil'in alter sayısı fazlalığı abartı kullanılmamıştır. Alterlerin her birinin

DKB sisteminde bir görevi mevcuttur (Putnam, 2012, s. 152). Dolayısı ile psikiyatrist hepsinin bilgilerini - hafızasını bir araya getirmeyi onları bütünlemeyi başarırsa ortaya "bütün insan Sybil" çıkacaktır. Sybil her şeyi hatırladığı zaman, alterlerin varlık sebebi ortadan kalkacak; Sybil ile bütün olacaklardır. Bu sebeple sahnelerde tek tek alterler ile konuşulduğu ve Sybil'in parçası olduklarına ikna edilmeye çalışıldıkları görülmektedir. Bütünleşme aşamasının tamamlanması, orijinal kişinin de alterin de bunu kabul etmesine bağlıdır (Öztürk, 2020, s. 304).

Seanslardan birinde, alter kişi, psikiyatriste tedavi sürecini sonlandırmak için Sybil'i taklit eder. Bunun sebebi Sybil iyileşirse kendilerinin yok olacağı korkusudur. Alter baş edemediği bir durumla karşılaşınca, orijinal kişiyi ya da başka bir alteri taklit edebilmektedir (Putnam, 2012, s. 161).

Hipnoz, DKB hastalarında kullanılan bir yöntemdir. Prince uygulamış, pek çok psikiyatriste de yol gösterici olmuştur (Tamam, vd., 1996, s. 46). Sybil'de de bu yöntem kullanılarak travmanın temellerine inilebilmiştir. Bu açıdan da gerçekçi bir yaklaşım olmuştur.

Sybil, gerçek hikâyeden ve doktor diyaloglarından yola çıkılarak yazıldığından, bize DKB hastalığı hakkında ciddi bilgiler vermektedir. Bilgilerimiz ile tutarlı olarak küçük yaşta işkenceye maruz kalması ile kişilik bölünmesi yaşamış ve Wilbur'ü bulana kadar alter kişilerin bedenini ele geçirmesi ile hayata devam etmiştir. Alter kişilerin egemen olduğu durumlarda, hafıza kayıpları söz konusudur. Gerekli

olan yerde, yeteneğine göre, farklı alter devreye girip durumu idare etmektedir. Tedavide, terapi ve hipnoz kullanıldığı görülmektedir. Bütün alter kişiler birleştirildikten sonra iyileşme gerçekleşir.

Gerçek Hayat hikayesinden uyarlanan Film:

Üç Ruhlu Kadın

Üç Ruhlu Kadın (The Three Faces Of Eve), 1957 yapımı, öyküsü gerçek bir hayat hikayesinden alınarak yazılmış “Havva’nın Üç Yüzü” kitabından uyarlanmıştır. DKB hastası bir kadının tedavisini konu alan filmde, diyalogların çoğu doktorların tuttuğu tutanaklardan çıkartılarak kaleme alınmıştır. Georgia Tıp Fakültesi’nde çalışan Dr. Thigpen ve Dr. Cleckley, kadının tedavisini üstlenmişlerdir. 1953’te Amerikan Psikiyatri Birliği’ne verdikleri raporlar sonucunda psikiyatri literatürüne “klasik vaka” olarak geçmiş bulunmaktadır. Film, takma adı Eve White olarak kaleme alınan DKB hastasının yaşadıklarını, gerçeğine dayanarak sunmaktadır. Yönetmen, Nunnally Johnson’dır.

20 Ağustos 1951’de White ailesinin hep gittikleri doktoru Dr. Watkins, Psikiyatrist Dr. Luther’e bir yazı ile Eve’den söz eder ve Eve, eşi Ralph ile beraber Dr. Luther ile görüşmeye gelirler. Eve’in çok korkunç baş ağrıları mevcuttur. Önce şiddetli baş ağrısının geldiğini ve ardından nöbet geçirdiğini söyler; eşi bu sırada hafıza kaybı olduğunu belirtir. Arka bahçede, dört buçuk yaşındaki kızı ile oynarken birden baş ağrısı saplanmıştır, sonrasını hatırlamamaktadır. Bu arada, 4 ay önce bir bebeğini kaybettiğini de belirtir.

Eve, psikiyatri tedavilerine başlar. Bir sene boyunca tedavi süresince, nöbetleri ve ağrıları azalır. Bir sene sonra, Ralph işten eve gelir ve yatağın üzerinde eşinin tarzı olmayan kıyafetler bulur. Eşine bunları neden aldığını sorar. Eve onları almadığını, kendisinin ona aldığını sandığını söyler. Fakat Ralph bunları kendisinin de almadığını belirtir. Ralph durumu açıklığa kavuşturmak için mağazayı arar. Mağaza çalışanı Ralph’e kıyafetleri Eve’in aldığını belirtir. Ralph, Eve’in yalan söylediğini düşünür, çok sinirlenir. Eve tekrar tekrar onları almadığını söylese de Ralph, Eve’e inanmaz. Bu arada Eve’in baş ağrısı başlar. Bahçeden “karnım aç” diye sesi gelen çocuğunun birden acı çığlıklarını duyarız. Eve, perdenin ipi ile kızını boğmaya çalışıyordu. Ralph, koşar kızını kurtarır.

Psikiyatriste giderler ve olayları anlatırlar. Eve, kızını boğmadığını söyler fakat kocası gördüğünü belirtir. Eve, yaşananları hatırlamamaktadır. Ralph, Eve’in geçen ay kafasına göre çıkıp Atlanta’ya gittiğini, onu almak için gittiğinde ise Eve’in asla gelmeyeceğini söylediğini ve küfrettiğini söyler. Eve bir yıldır Atlanta’ya gitmediğini belirtir. Ralph’in söylediği şeyleri yapmadığını söyler. Psikiyatrist, Eve’e kocasının onun yapmadığı şeyleri yaptığını söylemesinin bir nedeni olması gerektiğini anlatır. Eve, kafasının içinde bir ses olduğunu, aylardır duyduğunu belirtir. Bir kadın sesidir. Bazen tanıdık gelse de tam tanıyamıyordu ve Eve’e korkunç şeyler yapmasını söylüyordu. Ralph’i terk etmesi, kızı Bonnie’yi alıp kaçması bunlardan bazılarıdır. Eve, bazen kafasının

daki sesi kendi sesine benzettiğini söyler ve deliriyor muyum diye hırçınlaşır. Bir anda Eve'e baş ağrısı girer. Yüzünü kapatır biraz titrer ve normale döner. Doktor iyi olup olmadığını sorar. "İyiyim" der. Doktor baş ağrısını sorduğunda, onun baş ağrısı var, benim yok, ben dışarı çıkmak istediğimde, o salağın baş ağrısı tutar, diye cevap verir. Doktor "onun" kim olduğunu sorar. Eve "White" der. Eve, eteğinin altına naylon çorap giymiştir. "Benim naylona alerjim var" diyerek sürekli kaşınır. Psikiyatrist, "Siz Eve White değil misiniz?" diye sorar. Eve, "tabi ki ben o değilim, ben, Eve Black'im" der. Bu arada saçlarını açar, duruşu, hareketleri değişir. Sünepe Eve gitmiş, yerine başka, deli dolu biri gelmiştir. Psikiyatrist, Black'in evlenmeden önceki soyadı olduğunu belirtir. Eve, "o benim" diye karşı çıkar. Hiç evlenmediğini söyler. Ralph'in kocası olmadığını, Bonnie'nin de onun çocuğu olmadığını söyler. Psikiyatrist, hemen diğer arkadaşını çağırır ve DKB teşhisi için yardımcı olmasını ister. Diğer psikiyatrist Eve Black ile konuşur ve Eve Black, Eve White'ın yaşadığı her şeyi bildiğini fakat Eve White'ın ondan haberi olmadığını belirtir. Eve White'a Ralph'i terk etmesi gerektiğini, kızını alıp kaçması gerektiğini söylediğini söyler. Eve Black, Eve White'ı aptal olarak görmektedir. Gece kulübünde sahneye çıkıp şarkı söylediğini anlatır. Psikiyatrist, her istediğinde ortaya çıkıp çıkamadığını sorar. Eve Black, Eve White'ın zayıfladığını ve kendinin güçlendiğini, daha rahat ortaya çıkacağını ve sürekli kalacağını belirtir.

17 Mayıs 1952 günü, üniversite hastanesinin

psikiyatri bölümüne gözlem ve tedavi için yatırılır. İlk hafta davranışlarında hiçbir anormallik gözlemlenmemiştir. Psikiyatristi Dr. Luther, alter kişiliği hakkında Eve'i bilgilendirip bilgilendirmeme konusunda kararsızdır. Bir gece hastanede çalışan bir doktor, evine gitmek için odasından çıktığı sırada Eve ona seslenir; Eve'in davranış şekli tamamen değişmiştir. Pijamalarını seksi olacak şekilde sıyrılmıştır. Doktor yanına gider. Doktoru odasına sokar kapıyı kapatır ve doktor aynı hızla dışarı çıkar, saçları dağılmıştır. Doktor ile sevişmeye çalıştığı anlaşılır. Doktor hemen psikiyatrist Dr. Luther'i arayıp bilgi verir. Luther gelip Eve Black ile karşılaşır ve konuşmaya başlar. Ondan ortaya çıkmamasını istediğini söyler. Eve Black, Eve White'ın deli olup olmadığını sorar. Doktor bu şekilde ortaya çıkarsa onu delirtebileceğini söyler. Eğer böyle olursa Eve White'ı tımarhaneye kapatacaklarını ve kendisinin de hayatı boyunca Eve White ile hapis kalacağını belirtir. Eve Black kendisinin deli olmadığını ama Eve White'ın deli olduğunu söyler. Doktor hiçbir mahkemenin alt kişiliği ayırt etmeyeceğini, aynı bedende olan ikisini de tımarhaneye atacağını belirtir. Doktor ona Bayan White diye seslenir, birden değişir ve Eve White gelir. Eve White pijamalarına bakar; "İçimde başka biri mi var?" diye sorar. Doktor "evet" der. Dissosiyatif kimlik bozukluğu olduğunu anlatır.

Ertesi gün, Ralph'i çağırır ve durumu kocasına da açıklar. Ralph durumu anlayamaz. Ralph'i eşinin yanına götürür. Eve White'a Ralph'i tanıyıp tanımadığını ve kim olduğunu sorar. Eve White elbette tanı-

yorum, kocam der. Doktor “Ben şimdi Eve Black ile konuşmak istiyorum” der. Eve White transa geçer ve Eve Black olarak geri gelir. Doktor, “kocanız mı?” diye sorar, Eve Black, “hayır hiç evlenmediğimi söylemiştim, evlensem onun gibi biri asla olmazdı” diyerek Ralph’i işaret eder. Doktor Ralph’e durumu anlmayı başarır.

İki hafta boyunca Eve gözlem altında tutulur ve iki kişiliğin de birbirlerine zarar vermeyeceğinden emin olunur. 30 Mayıs 1952’de Eve’i taburcu ederler. Ralph başka bir şehirde iş bulur. Kızları Bonnie’ye dedesi ve büyükannesi bakar. Dr. Luter, Eve’in tedavisi için kasabada kalması gerektiğini söyler.

Bir zaman sonra Eve White’ı, Eve Black olarak görürüz. Seksi bir kıyafet giymiş, bara gider, içki içer, dans edip şarkı söyler. Bir adam ile flört etmektedir. Adam bardan onunla çıkmak ister. Black bir anda kaybolur, Eve White gelir. Eve, kıyafetine bakar, adama bakar, hiçbir şeyi farkında değildir. Şok geçirir, durumu anlayıp ağlamaya başlar ve eve döner.

Ertesi gün Ralph gelir, Eve’e onunla gelmesini istediğini söyler. Ralph’in arkadaşları Eve’i erkeklerle samimi dans ederken görmüşlerdir. Ralph çok kızgındır. Eve farkında olmadığını, hastalığından kaynaklı olduğunu anlatmaya çalışır. Ralph, başka doktorlar ile konuştuğunu bunun bir numara olduğunu söylediklerini söyler, Ralph, Eve’i terk eder. O anda tekrar Eve Black geri gelir, mutludur ve artık baskındır.

Dr. Luter ve meslektaşı Eve’in iki sene önceden daha kötü durumda olduğunu konuşurlar. Bu esnada Eve Black gelir. Doktora artık Eve White’ın gelmesine izin veremeyeceğini çünkü dün, usturayla bileklerini keserek kendini öldürmeye çalıştığını söyler. Kendinin de Eve White gibi bayılma nöbetleri geçirmeye başladığını ve o anları hatırlamadığını, bu durumdan korktuğunu anlatır. Doktor, Eve White ile konuşmak ister ve onu çağırır. Eve White gelir ve Doktor, Eve Black’in anlattıklarını onunla paylaşır; onu tekrar hipnoz etmek istediğini söyler. Hipnoz sonucu, bambaşka üçüncü bir kişilik uyanır. Doktor ona kim olduğunu sorar. Ben de bilmiyorum yanıtını alır. Doktor “o zaman siz, Eve White veya Eve Black değilsiniz öyle mi?” diye sorar. “Değilim” yanıtını alır. Doktor tek kişi oluşturmaya çalışırken birbirlerinden farklı üç kişi olmuşlardır. Adı Jane olur, anıları olmayan bir alter kişidir.

17 Eylül 1953 öğleden sonra, Eve White tedavisi için büroya gider. Dr. Luter ile konuşmaya başlarlar. White çok yorgun olduğunu ve iyi olmadığını söyler. Eve White, Doktor’a, “Bence üçümüz birleşince Jane kalacak” diye ekler. Doktor nedenini sorunca anlatır. Kızını görmeye gitmiştir, Black ortaya çıkmıştır ve kızını tokatlamıştır. Bu durum White’ı çok üzer. Kızı ise Jane’i sevmiştir. Doktor Jene’den White’ın kızına gittiği günü anlatmasını ister. White, kızı ile top oynuyordur. Top evlerinin altına kaçar. White, ben alırım diye giderken birden transa girer ve ortaya Jane çıkar. Jane topu almak için evin altına girer. Evin altında

iken tetiklenir. Küçük bir çocuktur ve çok korkmuştur. Doktor, çocukluğu ile ilgili bir şey hatırlayıp hatırlamadığını sorar. Jane “Hiçbir anım yok, çocuk olduğumu bile hatırlamıyorum” diye cevap verir. Doktor, White’ı çağırır ve ona Jane’in anlattıklarını anlatır. Çocukken evin altında bulunup bulunmadığını sorar. White hiç bulunmadığını söyler. Doktor bu konuşmayı hipnoz altında yapmak ister; White kabul eder. Doktor, White’ı 6 yaşına götürür ve evin altına girip girmediğini sorar. White, “evet” der. Evin altında iken başına bir şey gelip gelmediğini sorar. White çok gergindir, “Anne bana bunu yaptırma, yapmak istemiyorum, anne lütfen yaptırma” diye bağıranın uyanır. Uyanan Black’tir. Doktor, Black’e 6 yaşında yaşadığı şeyi sorar. Black “Ben umursamazdım, yapmak istemediği şeyleri yapmak için çıkardım. Yoksa çok dayak yedi” der. Doktor Jane’i çağırır ve Jane anlatmaya başlar. Geçmişe gider, olayı izlemeye başlarız. Eve, 6 yaşında evin altında arkadaşı ile oyun oynuyordur. Annesi gelir ve ölen ananesine veda öpücüğü vermesi gerektiğini söyler. Eve çok korkmuştur ve öpmek istemez annesine ve babasına yalvarır ama ailesi ona zorla ölü büyükannesini öptürürler. Eve o anda korkudan bağırmaya başlar ve kendinden geçer. Günümüze döneriz; Jane olayı anlatmaya devam ediyordur. Jane her şeyi hatırlamaya başlamıştır. Unuttuğu her şey aklına geliyordu. Tüm geçmişini anlatmaya başlar anıları geri gelmiştir. Doktor, White ile konuşmak ister. White’ı çağırır ama White gelmez. Jane, Doktor’a White’ın gittiğini söyler. Doktor, Black’i çağırır fakat

o da yoktur. Jane ikisinin de gittiğini söyler. “Benden başka kimse kalmadı” diye mutluluktan ağlamaya başlar. Her şeyi hatırlıyordur. Annesini, babasını, Bonnie’yi, unuttuğu her şey geri gelmiştir. 17 Eylül 1953’te hasta iyileşmiştir.

Putnam’ın da belirttiği üzere, ölen kişilerin çocuklara zorla öptürülmesi ile çocuklarda yaşanan travma sonucunda kişilik bölünmesi durumu oluşabilmekte; bu da DKB’nin sebeplerinden biri olarak ortaya çıkabilmektedir (Putnam, 2012). Söz konusu durum, bu filmde de görülmektedir. Filmde de Eve, ölünün zorla öptürülmesi yüzünden kendini korumak için, kendine umursamaz bir alter kişi oluşturmuş ve yapmak istemediği şeyleri umursamaz kişisine yaptırmıştır. Hayatını sürdürmek içinse sünepe bir kişi daha oluşturarak onu ev sahibi yapmıştır. Orijinal kişilik olduğu sonradan anlaşılan Jane ise tamamen uyumuş ve hayatına bu şekilde devam etmiştir. Terapiler aracılığı ile travma ile yüzleşilmiş, Uyuyan orijinal kişi uyandırılmış, Alterler ile tanıştırılmış ve travma ile yüzleştirilerek tek bedende tek kişilik haline getirilmiştir.

İnceleme

Eve’in filmde baş ağrıları, hafıza kaybı ve krizleri mevcuttur. Önce ağrı gelir sonra nöbet geçirek değişim yaşanır. Putnam DKB’nin en net nörolojik göstergelerinin baş ağrısı, bayılma, hafıza kaybı ve krizler olduğunu belirtmektedir (Putnam, 2012, ss. 95-96). Film bu açıdan gerçekçidir.

Eve'in eşi tarafından fark edilen ve kendisine ait olmayan kıyafetlerin Eve tarafından satın alınmadığının iddia edilmesi, dissosiyatif kimlik bozukluğu yaşayan bireylerde sıklıkla gözlemlenebilecek bir durumdur. Bu tür vakalarda, alter kişiliklerin kontrolü ele aldığı dönemlerde kişi amnezi yaşayabilmekte ve bu süreçte gerçekleştirilen davranışlardan haberdar olmamaktadır. Dolayısıyla, Eve'in kendisine ait olmayan kıyafetleri gördüğünde bunları satın almadığını düşünmesi, alter değişimi sırasında yaşanan dissosiyatif amneziyle açıklanabilir. Satın alma eylemini gerçekleştiren, Eve'in farkında olmadığı bir alterdir; ancak eşi bu durumu Eve'in davranışı olarak yorumlamaktadır. Her alterin kendine özgü bir kimlik yapılanması, beğeni biçimi ve davranış repertuarı bulunduğu için (Putnam, 2012, ss. 106–109) bu durum dışarıdan tutarsız ya da çelişkili bir davranış olarak algılanabilir. Nitekim, Eve'in kişilik özellikleriyle uyumsuz kıyafet seçimleri, farklı saç modelleri, makyaj tarzları ya da konuşma biçimleri, alter kişiliğin kendine özgü tercihleri ve sosyal sunum biçimiyle ilişkilidir. Bu örnek, DKB'de kimlikler arası geçişlerin sadece bilişsel ve duygusal değil, aynı zamanda davranışsal ve estetik düzeyde de belirgin farklılıklar sergileyebildiğini göstermektedir.

Eve psikiyatriste kafasının içinden sesler duyduğunu ifade eder; ki DKB'de kafanın içinden seslerin gelmesi olabilen bir durumdur (Putnam, 2012, s. 118).

Bu nokradan sonra psikiyatrist, alter ile

tanışır. Sakin ve hanım olanın Eve White, delidolu davranışın alter Eve Black olduğunu öğreniriz. Alterlerin farklı adları olabilmektedir. Bu durum da DKB'de görülebilen bir durumdur. Örneğin, 1898'de Morton Prince'in Vakası, Christine L. Beauchamp'ın Sally adında bir alteri bulunmaktadır (Kenny, 1981, ss. 345-347). White ve Black karakter özellikleri bakımından tamamen farklılardır ve Black, White'ı "aptal" olarak tanımlamaktadır. Onu basit görür ve görüşlerini yaşam tarzını aşağılar. Alter kişi, tüm özellikleri ile orijinal kişiden farklı olabilir ve onun yaşadığı hayatı tamamen reddedebilmektedir (Kenny, 1981, s. 337).

DKB hastalarının kişiliklerinde farklı hastalık tipleri mevcut olabilmektedir. Bir alter miyopken, diğerinin görmesinde sorun olmayabilir. Burada da Eve Black'ın çoraba alerjisi olması ama Eve White'ın olmaması olası bir durum olarak değerlendirilebilir. Bir DKB hastasının bir ilaca alerjisi varken alter kişinin olmayabilmektedir (Şar, 2017, s. 1). Fizyolojik bir sorunu olmamasına rağmen sağır olmaya programlanmış bir kişilik ortaya çıkabilmektedir (Putnam, 2012, s. 160). Aynı miktarda alkolle bir kişilik kör kütük sarhoş olurken, diğeri sadece çakırkeyif olabilmektedir. Aynı ilaca da farklı tepkiler verebilmektedirler (Putnam, 2012, ss. 171-172). Bu bağlamda bakıldığında, Eve'in kişilikleri arasındaki aynı duruma farklı tepkileri gerçekçi işlenmiştir.

DKB hastalarında alter kişiler arasında istedikleri zaman ortaya çıkıp, istediği zaman kaybolan kişilikler mevcuttur. Psikiyatrist, alter kişinin adını

söyleyerek onun ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir. Bu durumun doğruluğu, gerçek hayatta, Dr. Sinason'un Vakası Anna ile yaptığı ilk seansta açıkça görülebilmektedir (Sinason, 2011, ss. 128-135). Eve Black de canı istediğinde giderek bedenini hakimiyetini Eve White'a bırakmaktadır. Psikiyatrist görüşmek istediği kişinin ismi ile hitap ederek onu çağırılmaktadır ve tıpkı Dr. Sinason'un Anna'nın alterlerini ikna etme çabası gibi filmde de psikiyatrist, alter kişi Eve Black ile anlaşma yolları aramaktadır.

Alter kişilikler bedeni ele geçirip kendi istediği gibi hayatlarını yaşarken zorda kaldıkları anda bedeni orijinal kişinin kontrolüne bırakıp kaçabilmektedir (Putnam, 2012, s. 159). Bu orijinal kişinin çok zor durumda kalmasına sebep olabilir. Bu filmde de bir bar sahnesinde Eve Black, Eve White'ı bir barda erkek ile baş başa bırakıp kaçar.

Hipnoz, DKB hastalığında başvurulabilen bir yöntemdir (Tamam, vd., 1996, s. 46). Eve White'ta da bu yöntem kullanılmaktadır ve ortaya üçüncü bir alter çıkar bu da görülebilen bir durumdur alter sayısı, iki ya da daha fazla olabilmektedir. 1898'de Morton Prince'in Vakası, Christine L. Beauchamp'ın alter kişiliği Sally, hipnoz sırasında ortaya çıkmıştır (Kenny, 1981, ss. 345-347).

Hipnoz sırasında, Eve'in üçüncü kişiliği Jane'in aslında orijinal kişi olduğu keşfedilir. Orijinal kişi, alterler tarafından uzun yıllar boyunca uyutulabilmekte ve tedaviden sonra ortaya çıkartılabilmektedir (Putnam, 2012, s. 162). Eve vakasında da bu durum

gözlenmektedir. White ve Black alteri, bedene uzun yıllar hâkim olmuş, orijinal kişi Jane ise uyumuştur. Terapi seansları sonucu orijinal kişi ortaya çıkmıştır.

Bu film de gerçek hayat hikayesinden yola çıkılarak çekilmiştir. Diğer filmlerden farklı olarak, erken çocukluk döneminde cinsel tacize maruz kalmaya bağlı bir travma öyküsü bulunmamaktadır. Burada, Putnam'ın da Çoklu Kişilik Bozukluğu kitabında belirttiği gibi, ölü öpme geleneğine sahip bazı toplumlarda çocuklara yaşatılan zorlama sonrasında ortaya çıktığı bilinen DKB (Işık, 1996, s. 354) örneğini izleriz. Sonunda birleşme başarı ile gerçekleşir ve hasta kendine yepyeni bir hayat kurabilir. Filmdeki karakterin gerçek hayattaki ismi, Christine Costner Sizemore'dur.²

"Eve" de California'da Dr. Thigpen ve Cleckley tarafından derslerinde örnek vaka olarak gösterilmiş ve incelenmiştir (Kenny, 1981, s. 351). "Eve White'ın ikincil kişiliği olan 'Eve Black'i tanımlayan Thigpen & Cleckley (1954) şunları yazmıştır: "Bayan Black bir keresinde pervasızca birkaç pahalı ve gereksiz yeni elbise ve iki lüks palto satın aldı. Bazen ucuz gece kulüplerinde eğlenir, yabancı erkeklerle flört eder. Sorumsuzca, genellikle eğlenerek, bazen biraz sıkılarak, asla telaşlanmadan, üzülmeden ya da ciddi bir sıkıntıya kapılmadan kendi sorumsuz yolunu izliyor" (Apter, 1991, s. 240).

"Sybil ve Üç Ruhlu Kadın, ne kadar eski olursa olsun, dissosiyasyonun ana kamusal imajı olmaya devam etmektedir" (Sinason, 2011, s. 8).

² <https://www.youtube.com/watch?v=QUfq5jsmgel> bağlantısından orijinal videosuna ulaşılabilir.

Karşılaştırma Kriteri	Üç Ruhlu Kadın (1957)	Sybil (1976)	Alias Grace (2017)
Tür ve Çıkış Noktası	Film. Dr. Thigpen ve Dr. Cleckley'in tutanaklarına dayanan "Havva'nın Üç Yüzü" kitabından uyarlanmıştır. Christine Costner Sizemore'un gerçek hikayesidir.	Mini dizi. Flora Rheta Schreiber'in kitabından uyarlanmıştır. Shirley Ardell Mason'ın gerçek hikayesidir.	Mini dizi. Margaret Atwood'un romanından uyarlanmıştır ve gerçek olaylara dayanır.
Travmanın Kökeni	Altı yaşındayken, ölen anneannesini öpmeye zorlanması sonucu yaşanan ani ve akut şok/korku.	Annesi tarafından erken çocukluk döneminde uygulanan sistematik fiziksel, psikolojik ve dini işkenceler (kutuya kapatma, çengele asma vb.).	Babası tarafından uygulanan sürekli fiziksel şiddet, cinsel istismar ve savaş/göç koşullarının yarattığı travmalar.
Semptomlar ve Hafıza Kopuklukları	Şiddetli baş ağrıları, bayılma nöbetleri, eşya/kıyafet alımlarına veya davranışlara karşı tam amnezi, kafanın içinden gelen kadın sesi.	Zaman kayıpları, kendini beklemediği yerlerde ve farklı yaşlarda hissetme, kafanın içinden gelen sesler duyma.	Tam amnezi. Host (ev sahibi) kişilik, cinayetin işlendiği zaman dilimine dair hiçbir şey hatırlamaz.
Alter Kişilikler	Eve White (Pasif/Host), Eve Black (Delidolu, bencil alter) ve Jane (Tedavide ortaya çıkan anısız "orijinal" kişilik).	Sybil (Host) ve 17 farklı alter. Vicky (13 yaşında, sırdaş), Peggy (9 yaşında, korkak), Vanessa (piyano çalar), erkek çocuk ve Fransızca konuşan alter...	Grace (Host) ve Mary Whitney (Grace'in ölen arkadaşının adını alan, bağımsız, cinayeti işleyen "katil" alter).
Tanı ve Tedavi Yöntemi	Terapi, klinik gözlem ve hipnoz. Dr. Luther (Thigpen & Cleckley) tarafından yürütülen ve üç kişiliğin Jane'de birleşmesiyle sonuçlanan tedavi.	Psikanaliz ve hipnoz. Dr. Wilbur tarafından 11 yıl süren terapi süreci, travmalarla yüzleştirme ve bütünleştirme (entegrasyon).	Hastalığın henüz tam anlaşamadığı ("bedenin ele geçirilmesi" algısı) dönem. Hipnoz uzmanı (Jerome Depond) aracılığıyla alterin tespiti.
Tarihsel Süreç	1950'ler; doğrudan teşhis konulur ve raporlanarak klasik vaka olarak literatüre geçer.	1970'ler; psikanaliz yöntemiyle doğrudan DKB teşhisi konulur.	1800'lü yıllar; hastalığa dair bilgi olmaması ve bedenin ele geçirilmesi algısı hakimdir.
Sonuç	Uyuyan orijinal kişi olan Jane uyandırılır, tüm anılar geri gelir ve travmayla yüzleşilerek kişilikler birleştirilir.	Travmanın temellerine inilerek 17 alter kişi tek bir bedende bütünleştirilir ve hasta iyileşir.	Cinayetin Mary tarafından işlendiği anlaşılır ve Grace uzun yıllar hapis yattıktan sonra affedilir.

Tablo 1. Yapımların Psikopatolojik Karşılaştırması

Sonuç

Bu çalışmada, psikopatolojik bir fenomen olan dissosiyatif kimlik bozukluğu (DKB) özelinde, gerçek hayat hikayelerinden yola çıkarak çekilen Alias Grace, Sybil ve Üç Ruhlu Kadın yapımları ele alınmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır: Her üç yapımda da dissosiyatif kimlik bozukluğu yaşayan bireylerin vaka dönemleri ele alınmış ve son derece zorlu bir psikolojik süreçten geçtikleri açık bir biçimde ortaya konmuştur. Bu noktada, Split gibi anaakım Hollywood yapımlarının aksine, hastalığın kurgusal sonuçlarına değil, gerçekçi seyrine odaklanan dramatik bir yol haritası çıkarılmıştır. Buna paralel olarak, incelenen yapımlardaki DKB tanılı karakterlerde, katil alter bulunabildiği görülmüş ama her DKB hastasının “katil” bir altere sahip olmadığı da dramaturjik olarak vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, hastaların çoğunlukla çevrelerindekiyle değil, kendilerine zarar vermeye yatkın olabildiklerinin altı önemle çizilmiştir. Diğer taraftan, her üç yapımda da karakterlerin travmatik bir geçmişe sahip olması, amnezik tablolar oluşturması, her alterin kendine özgü bir karakteristiği bulunması ve her birinin orijinal kişi için bir işlevsellik taşıması, psikiyatristlerin hipnoz ve terapi odaklı bir tedavi benimsemesi, ortak özellikler olarak öne çıkmakta ve bunlar da DKB fenomeniyle doğrudan örtüşmektedir. Dolayısıyla her üç yapımda da DKB tanılı bireyi, bir canavar değil, bir insan olarak temsil ederek sunmakta, DKB’ye dair doğru bilgilendirmede bulunmakta ve belli bir

farkındalık yaratarak empati oluşturma açısından güçlü bir araç hâline gelmektedirler.

Kaynakça

- Alayarian, A. (2011). *Trauma, Torture And Dissociation A Psychoanalytic View*. London: Karnac.
- Alike, S. (2020). *I Spent a Day with Multiple Personalities (Dissociative Identity Disorder)*. <https://www.youtube.com/watch?v=ek7JK6pattE>
- Alike, S. (2025). Dissociadid. <https://www.dissociadid.com/>
- Apter, A. (1991). The problem of Who: Multiple Personality, Personal Identity and The Double Brain. *Philosophical Psychology*, 4(2), 219–248.
- Fedai, Ü. A. (2016). *Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu Hastalarının Sosyo Demografik Ve Klinik Özelliklerinin İncelenmesi*. Uzmanlık Tezi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Goodwin, J., Hill S., Attias, R. (1990). “Historical And Folk Techniques Of Exorcism: Applications To The Treatment Of Dissociative Disorders. Dissociation: Progress İn The Dissociative Disorders” *Ridgeview Institute and the International Society for the Study of Multiple Personality and Dissociation*, 3(2), 94–101.
- Işık, E. (1996). *Nevrozlar*. Baskı Kent Matbaa: Ankara.
- Kenny, M.G. (1981). Multiple Personality and Spirit Possession. *Psychiatry*, 44(4), 337-58.
- Öztürk, E. (2018). Travmamerkezlialyansmodelterapi: dissosiyatif kimlik bozukluğunun psikoterapisi. *Türkiye Klinikleri Psychology-Special Topics*, 3, 31-38.

- Öztürk, E. (2018). Psikotarih Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon. *Turkuaz Akademi*, 92-106.
- Öztürk, E. (2020). *Travma ve Dissosiyasyon*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Öztürk, E.; Şar, V. (2016). Formation And Functions Of Alter Personalities İn Dissociative Identity Disorder: A Theoretical And Clinical Elaboration. *Journal of Psychology and Clinical Psychiatry*, 6(6), 1-6.
- Prince, M. (1908). *The Dissociation Of A Personality A Biographical Study In Abnormal Psychology*. Cambridge: The University Press.
- Putnam, F. W. (2012). *Çoklu Kişilik Bozukluğu* (Çev. M. Topal). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü.
- Sinason, V. (2011). “The Shoemaker And The Elves.” Şu Kitapta: *Ed Valerie Sinason, Attachment, Trauma and Multiplicity Working with Dissociative Identity Disorder*. New York: Routledge, 127-138.
- Soner, S.; Aykut, S. (2017). Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu Temelinde Sosyal Bir Sorun: Ensest ve Sosyal Hizmetler. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 129- 141.
- Sürü, D. (2025). Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu ve Diğer Tanılar İle İlişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 17(1):12-29. doi:10.18863/pgy.1409605
- Şar, V. (1998). Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu: Tanı ve Nörolojik Sorunlar. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, (1)1,13-21
- Şar, V.(2017). “Dissosiyatif Bozukluklar.” Şu Kitapta: Ed Oğuz Karamustafaloğlu, *Temel ve Klinik Psikiyatri*. Ankara: Güneş Tıp Kitabevi, 1-8.
- Tamam, L., Özpoyraz, N., Ünal, M. (1996). Çoğul kişilik bozukluğu (Dissosiyatif kimlik bozukluğu): Bir gözden geçirme. *3P Dergisi*, 4(1), 45-53.
- Ulusoy, A. Ö. (2024). Biyopolitik Bir Kavram Olarak “Kadın Bedeni” ve Protest Bir Tavrı Olarak Performans Sanatında Çıplaklık. *Konservatoryum*, 11(2), 631-644. <https://doi.org/10.26650/CONS2024-1532501>
- Ulusoy, A. Ö. (2025). Robert Wilson’ın ‘Hamlet Makinesi’ Rejisi ve Postdramatik Stratejisi. *Yedi*(33), 73-85. <https://doi.org/10.17484/yedi.1551474>
- Yanık, M. (2024). Dissosiyatif Kimlik Bozukluğunun Tanı ve Tedavisi 1. Eğitim [Online ders kaydı].